

EINE BRÜCKE
AUS PAPIER
| МІСТ З ПАПЕРУ

ZWEITES DEUTSCH-UKRAINISCHES SCHRIFTSTELLERTREFFEN
IN DER UKRAINE DNIPRO | 10. – 12. NOVEMBER 2016

| ДРУГА НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКА ЗУСТРІЧ ПИСЬМЕННИКІВ
В УКРАЇНІ ДНІПРО | 10 – 12 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ

EINE BRÜCKE AUS PAPIER

\ МІСТ З ПАПЕРУ

ZWEITES DEUTSCH-UKRAINISCHES SCHRIFTSTELLERTREFFEN
IN DER UKRAINE DNIPRO | 10. – 12. NOVEMBER 2016

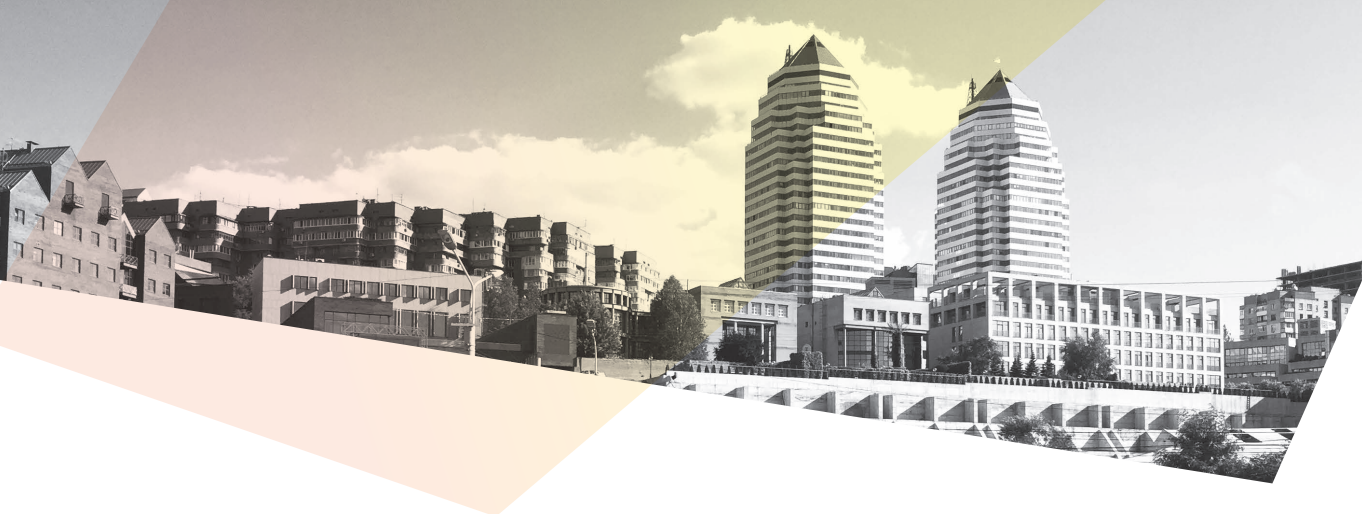
\ ДРУГА НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКА ЗУСТРІЧ ПИСЬМЕННИКІВ
В УКРАЇНІ ДНІПРО | 10 – 12 ЛИСТОПАДА 2016 РОКУ

Eine *Brücke aus Papier* zeigt sich 2016 wieder in einer ukrainischen Stadt, diesmal in Dnipro, in der zentralöstlichen Ukraine, am großen Fluss Dnipro, gelegen. Hier findet vom 10.–12. November 2016 das Zweite Deutsch-Ukrainische Schriftstellertreffen mit Autorinnen und Autoren aus der Ukraine und Deutschland statt.

Das Schriftstellertreffen von Lwiw/Lemberg, mit dem Ende August 2015 *Eine Brücke aus Papier* erstmals in Erscheinung trat, erfüllte unsere Erwartung, dass Begegnung und Kennenlernen der Literatur des Anderen eine Beziehung nicht nur zwischen Schriftstellern, sondern auch zwischen Kulturen begründet. Der Lemberger Essayist und Übersetzer Jurko Prochasko trug auf unserem Treffen vor, dass jede Beziehung »ein Interesse, eine Auseinandersetzung, eine Beschäftigung miteinander voraussetzt« und führte weiter aus: »Ließe man sich einmal ernsthaft auf die ukrainische Kulturgeschichte ein, würde man ziemlich schnell feststellen, dass alle ihre Hauptentwicklungslinien und zentralen Episoden integrale Bestandteile der gesamteuropäischen Kultur und Geschichte, ja, aus ihr gar nicht wegzudenken sind«. Oder wie es der große Osteuropa- und Ukrainekenner Karl Schlögel auf dem Treffen von Lwiw ausdrückte, die Ukraine sei ein Europa im Kleinen, in seiner Stärke und Gefährdetheit.

Mіст з паперу знову в Україні, цього разу в Дніпрі на великій річці Дніпро, в центральньо-східній частині країни. Тут 10 – 12 листопада 2016 року відбудеться Друга німецько-українська зустріч письменників за участі авторів з України та Німеччини.

Зустріч письменників у Львові, з якої наприкінці серпня 2015 року розпочався наш проект *Міст з паперу*, виправдала наші очікування й продемонструвала, що знайомство з літературою інших країн сприяє встановленню взаємин не лише між письменниками, але й між культурами. Львівський есеїст і перекладач Юрко Прохасько сказав на нашій Зустрічі, що запорукою всіх стосунків є «інтерес, суперечка, зацікавленість один в одному», і продовжив: «Якщо почати серйозно займатися історією української культури, дуже швидко стає зрозумілим, що всі її основні напрями розвитку та центральні епізоди є інтегральними складовими загальноєвропейської культури та історії, ба навіть непомисленні без неї». Або ж, як висловився на Зустрічі у Львові відомий знавець Східної Європи та України Карл Шльогель, Україна – це Європа в мініатюрі, у своїй силі та вразливості.

Dnipro, russisch Dnepr (von 1926 bis 19. Mai 2016 Dnipropetrowsk, russisch Dnepropetrowsk), auf beiden Seiten des Stroms Dnipro gelegen, hatte seit seiner Gründung 1787 – in Anwesenheit der russischen Zarin Katharina II. und des habsburgischen Kaisers Joseph II. – viele Namen und auch den informellen Namen *Rocket City* als Zentrum des Raketenbaus zu Zeiten der Sowjetunion, weshalb Ausländer jahrzehntelang keinen Zugang zu der Stadt hatten. Ihr erster Erbauer war kein geringerer als Fürst Potjomkin.

Heute hat die Millionenstadt eine amerikanisch anmutende Skyline und ist die große Wissenschafts- und Industriemetropole der unabhängigen Ukraine. Mit deutscher Geschichte ist die Stadt, wie fast alle Städte in der Ukraine, in dramatischer Weise verbunden. Im August 1941 einmarschiert, hatten die Deutschen, als sie die Stadt, verdrängt von der Roten Armee, im Oktober 1943 räumen mussten, fast die gesamte jüdische Bevölkerung der Stadt ermordet und eine große Zahl der Bewohner als Zwangsarbeiter ins Deutsche Reich verschleppt.

Dnipro hatte 2014 einen eigenen Euromaidan und verteidigte sich erfolgreich gegen Einschüchterungsakte der damaligen Regierung als auch gegen Übergriffe russischer Separatisten nach der völkerrechtswidrigen Annexion der Krim durch

Дніпро – російською Днепр (з 1926 до 19 травня 2016 Дніпропетровськ, російською Днепропетровск), розташований на обох берегах Дніпра, мав з моменту свого заснування у 1787 році – у присутності цариці Катерини II та габсбургського короля Йосипа II – багато назв, починаючи з Катеринослава на честь своєї засновниці Катерини, потім Новоросійськ та Січеслав, під кінець Дніпропетровськ, а ще й неофіційно *Ракетне місто* як центр ракетобудування за часів Радянського Союзу. Саме через це його протягом десятиліть не могли відвідати іноземці. Першим забудовником міста був ніхто інший, як граф Потьомкін.

Сьогодні місто-мільйонер має по-американськи привабливий силует і є великим науковим та промисловим центром незалежної України. З німецькою історією місто, як майже всі міста в Україні, пов'язане драматичними подіями. У серпні 1941 року німці увійшли в місто. А коли у жовтні 1943 року під натиском Червоної армії вони відступали, було знищено майже все єврейське населення, а значну частину цивільного населення міста було відправлено на примусові роботи до Німецького Рейху.

Russland. In dieser Zeit war Ihor Kolomojskyi, einer der reichsten Männer der Ukraine, Gouverneur der Oblast Dnipropetrowsk. Er stiftete als aktives Mitglied der wieder erstandenen jüdischen Gemeinde seiner Stadt mit anderen das neue jüdische Zentrum *Menorah*, das auch das »Tkuma – Ukrainisches Institut zur Erforschung des Holocaust« mit seinem Jüdischen Museum beherbergt.

Eine *Brücke aus Papier* (der Titel verdankt sich dem Schriftsteller und Friedenspreisträger Manès Sperber [1905–1984] und geht auf eine chassidische Legende seines ukrainischen Herkunftsorts Zablutow zurück*) stellt mit Literatur und Gegenwartsschrifttum eine Beziehung zu einem Land her, das, so Jurko Prochasko, »unauratisch« sei, weshalb sich im westlich von ihm gelegenen Europa kaum jemand für das Land und seine gemeinsame Geschichte interessiere. Das Projekt *Eine Brücke aus Papier* will unter Einsatz von deutschen und ukrainischen Schriftstellern, Historikern, Übersetzern und Literaturvermittlern, unterstützt von der Schönheit und Gastfreundschaft ukrainischer Städte, das Gegenteil behaupten. In den Städten, die das Projekt aufsucht, werden literarische und künstlerische Verbindungen gesucht, die, einmal gefunden, das Projekt durch die Ukraine begleiten und zurück in Deutschland und der Europäischen Union weiterwirken werden.

У 2014 році в Дніпрі був свій Євромайдан, місто успішно захищалося від залякувань тодішнього уряду та нападів російських сепаратистів після зламання Росією міжнародного права й анексії Криму. В цей час Ігор Коломойський – один з найбагатших людей України, був губернатором Дніпропетровської області. Він, як один з активних членів відродженої єврейської громади свого міста, фінансував разом з іншими новий Єврейський центр *Menora*, складовою якого є Український інститут вивчення Голокосту «Ткума» і музей «Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні».

Mіст з паперу (ідею назви завдячуємо письменникові та лауреатові Премії миру Манесу Шперберу [1905–1984] та легенді хасидизму з його рідного містечка Заболотова*) встановлює через літературу та сучасне письменництво зв'язки з країною – за виразом Юрка Прохаська – «без аури», якою через це мало хто цікавиться у розташованій на захід від неї Європі, так само як і її спільною історією. Проект *Міст з паперу* хотів би за підтримки німецьких та українських письменників, істориків, перекладачів і розповсюджувачів літератури та за сприяння краси та гостинності українських міст довести протилежне. В містах, які обрані для проекту, ми шукаємо літературні й мистецькі зв'язки та контакти, а віднайшовши одного разу, підтримуємо їх в Україні й розвиваємо надалі в Німеччині та Європейському Союзі.

*MANÈS SPERBER, DIE WASSERTRÄGER GOTTES. ALL DAS VERGANGENE..., WIEN 1974, S. 40
IN DER AUSGABE DES DEUTSCHEN TASCHENBUCH VERLAGS (DTV), MÜNCHEN 1978, S. 40.

*МАНЕС ШПЕРБЕР, ГОСПОДНІ ВОДНОСИ. ВСЕ, ЩО МИНУЛО..., ВІДЕНЬ 1974, СТОР. 40,
ВИДАННЯ DEUTSCHER TASCHENBUCH VERLAG (DTV), МЮНХЕН 1978, СТОР. 40.

PROGRAMM

\ ПРОГРАМА

VERANSTALTUNGSORT DES SCHRIFTSTELLER- TREFFENS

am Donnerstag, 10. November
und Freitag, 11. November:
SPALAH, Prospekt Dmytra
Yavornytskogo 5, Dnipro 49005.
Tel. +380 (98) 01 01 202

am Samstag, 12. November:
Ermitage-Saal im
STUDENTENPALAST
(ehemals Potjomkin Palais) der
Oles-Gontschar-Nationaluniversität,
Schewtschenko Platz 1,
Dnipro 49005.

Das Treffen wird simultan
gedolmetscht (Sprachen:
Ukrainisch, Deutsch, Russisch).

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ ЗУСТРІЧІ ПИСЬМЕННИКІВ

у четвер, 10-го листопада, та
п'ятницю, 11-го листопада:
СПАЛАХ, проспект Дмитра
Яворницького, 5, Дніпро, 49005.
Тел. +380 (98) 01-01-202

у суботу, 12-го листопада:
Ермітажний зал ПАЛАЦУ
СТУДЕНТІВ (колишній палац
Потьомкіна) Національного
університету імені Олеся
Гончара, площа Шевченка, 1,
Дніпро, 49005.

Переклад заходів синхронний
(мови українська, німецька,
російська).

DONNERSTAG, 10. NOVEMBER ЧЕТВЕР, 10 ЛИСТОПАДА

10.00 – 13.00 Uhr

Begrüßung und Einführung
Lesepformance: Verena Nolte
und Judith Leister stellen die
Schriftsteller/innen vor.

14.30 – 18.00 Uhr

Vortrag – Wolfgang Mössinger,
Deutscher Generalkonsul in Donezk
– Dienstsitz Dnipro.
*Über die deutschen Aktivitäten in
der Ostukraine.*

Sergei Zhuk – Vortrag
*Jugendkultur und Hinwendung zum
Westen in der sowjetischen Ukraine:
Die Rolle der Siebziger Jahre.*

Guido Hausmann – Vortrag
*Transformation eines Flusses:
der Dnipro im 20. und frühen
21. Jahrhundert.*

Diskussion

19.30 Uhr

Abendempfang des Generalkon-
sulats der Bundesrepublik Deutsch-
land Donezk/Dienstsitz Dnipro
Grand Hotel Ukraine, vul. Korolenko 2,
Dnipro 49005 (auf Einladung).

10.00 – 13.00 год.

Верена Нольте та Юдіт Ляйстер
представляють письменників –
учасників зустрічі у коментованих
літературних читаннях

14.30 – 18.00 год.

доповідь – Вольфганг Мьоссінґер,
Генеральний консул ФРН в Доне-
цьку - службовий офіс в Дніпрі
*Про німецьку діяльність на Сході
України.*

Сергій Жук – доповідь
*Молодіжна культура та поворот до
Заходу в радянській Україні:
Роль 70-их років.*

Гідо Гаусманн – доповідь
*Перетворення ріки: Дніпро у XX та
на початку XXI ст.*

Дискусія

19.30 год.

Вечірній прийом Генерального
консульства Федеративної рес-
публіки Німеччини в Донецьку та
Донецькій області.
Гранд Готель Україна, вул. Короленка,
2, Дніпро (за запрошенням)

FREITAG, 11. NOVEMBER

10.00 Uhr

Exkursion: Besuch des Jüdischen Zentrums *Menorah*, des Jüdischen Museums und des *Tkuma*, Institut zur Erforschung des Holocaust.

11.45 – 13.00 Uhr

Zusammenkunft mit dem Historikerclub Dnipro (Sprecher Professor Guido Hausmann). Veranstalter: Tkuma und Historikerclub.

14.30 – 17.00 Uhr

Katharina Raabe – Vortrag *Schutzlose Territorien. Die Wahrnehmung der ukrainischen Gegenwartsliteratur im deutschsprachigen Raum.*

Victoria Narizhna – Vortrag *Schreiben und Publizieren in der Ukraine: Sackgassen, Entwicklungen und Herausforderungen.*

Diskussion

19.00 Uhr

Kunstaktion – Filmvorführung Ostexport von und mit Christian Schnurer in seiner gleichnamigen Ausstellung. Im Anschluss führt Juri Durkot, Lwiw, ein Künstlergespräch (deutsch /ukrainisch). Ya Galerie, Husenka vul. 17, Dnipro. (Eingang von vul. O. Honchara)

П'ЯТНИЦЯ, 11 ЛИСТОПАДА

10.00 год.

Екскурсія: відвідини Єврейського центру *Менора*, Українського інституту вивчення Голокосту «Ткума» і музею «Пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні».

11.45 – 13.00 год.

Зустріч з членами Клубу істориків м. Дніпра (модератор Гідо Гаусманн). Організатори заходу: Ткума та Клуб істориків

14.30 – 17.00 год.

Катаріна Раабе – доповідь *Незахищені території. Сприйняття сучасної української літератури в німецькомовному середовищі.*

Вікторія Наріжна – доповідь *Писати та публікувати в Україні: глухі кути, тенденції, виклики.*

Дискусія

19.00 год.

Мистецький захід – демонстрація фільму *Експорт на Схід* Крістіана Шнурера за участі автора. По закінченні – бесіда Юрія Дуркота з митцем (німецькою/українською). Галерея Ya Galerie, вул. Гусенка, 17 (вхід з вул. О. Гончара).

SAMSTAG, 12. NOVEMBER

10.00 Uhr

Stadtbegehung mit Führung durch Victoria Narizhna (Englisch)

Fortsetzung des Schriftsteller-treffens im Ermitage-Saal des STUDENTENPALASTS

14.30 Uhr

Ernest Wichner – Lesung / Vortrag *Geschichte und Geschichten* Mit Herta Müller und Oskar Pastior 2002 auf Recherche-Reise in den Oblasten Dnipropetrowsk und Donezk/Ukraine.

Juri Andruchowytsh *Über Alphabete, Enzyklopädien und Landkarten: Aus dem »Vorwort nach Art einer Bedienungsanleitung aus Kleines Lexikon intimer Städte. Autonomes Lehrbuch der Geopolitik und Kosmopolitik«.*

Anschließend Diskussion und Resümee des Treffens, Planung weiterer Treffen.

20.30 Uhr

Lange Lesenacht mit allen Autoren des Treffens Kleiner Saal im *Studentenpalast* (ehemals Potjomkin Palais) der Oles-Gontschar-Nationaluniversität, Schewtschenko Platz 1, Dnipro.

СУБОТА, 12 ЛИСТОПАДА

10.00 год.

Екскурсія містом з Вікторією Наріжною (англійською)

Ермітажний зал Палацу студентів, площа Шевченка, 1, Дніпро, 49005

14.30 год.

Ернест Віхнер – читання / доповідь *Історія та історії* З Гертою Мюллер та Оскаром Пастіором 2002 року в дослідницькій подорожі областями Дніпропетровською та Донецькою областями / Україна

Юрій Андрухович
Про абетки, енциклопедії та мапи
З Передмови на зразок Інструкції для користувачів з «*Лексикону інтимних міст. Довільний посібник з геополітики та космополітики*».

По закінченні – дискусія та підведення підсумків, планування наступних Зустрічей.

20.30 год.

Довга ніч літературних читань за участі всіх авторів Зустрічі
Малий зал *Палацу студентів* (колишній палац Потьомкіна)

DIE AUTOREN

\ АВТОРИ

JURI ANDRUCHOWYTSCH

geb. 1960 im westukrainischen Iwano-Frankiwsk, dem früheren galizischen Stanislau. Autor von Romanen, Gedichten, Essays. 1985 Mitbegründer der legendären Performance-Gruppe Bu-Ba-Bu. Seinen literarischen Durchbruch in Deutschland erlebte Andruchowytsh mit dem Essayband *Das letzte Territorium* (2003). Darin begründete er die »Karpatologie«, eine ironisch-nostalgische Archäologie des versunkenen Kulturraums Mitteleuropas. Im Zeichen des Karnevals und der weitschweifigen Arabeske stehen auch seine Romane *Moscoviada* (2006), *Zwölf Ringe* (2007), *Geheimnis* (2008) und *Perversion* (2011). 2016 erschienen, ebenfalls im Suhrkamp Insel Verlag, Städteporträts aus aller Welt unter dem Titel *Kleines Lexikon intimer Städte. Autonomes Lehrbuch der Geopoetik und Kosmopolitik* (ukrainische Originalausgabe 2011).

ЮРІЙ АНДРУХОВИЧ

Народився у 1960 році в західноукраїнському Івано-Франківську, колишньому галицькому Станіславі. Автор романів, віршів, есе. У 1985 році став співзасновником легендарного літературного угруповання Бу-Ба-Бу. Свій літературний прорив у Німеччині зробив збіркою есе *Остання територія (Das letzte Territorium)* (2003), у якій він обґрунтовує *Карпатологію*, іронічно-ностальгічну археологію культурного простору, який затонув. Під знаком карнавалу та красномовної арабески також його романи *Московіада* (2006), *Дванадцять обручів*, *Таємниця* (2008) та *Перверзії* (2011). У 2016 році вийшла, так само у видавництві *Suhrkamp Insel Verlag*, книга портретів міст з усього світу під назвою *Лексикон інтимних міст. Довільний посібник з геополітики та космополітики*.

WIE SOLL ICH DIESEN
LEVIATHAN ÜBERWINDEN,
DIESES UNTIER DER FÜNF
STALINSCHEN MEERE?!

ЯК МЕНІ ЗДОЛАТИ ЦЬОГО ЛЕВІАФАНА, ЦЮ
ПОТВОРУ П'ЯТИ СТАЛІНСЬКИХ МОРІВ?!

JAN HIMMELFARB

geb. 1985 in Charkiw/Ukraine, zog im Alter von sieben Jahren mit seiner Familie nach Deutschland. Schon in seiner Schulzeit schrieb er Gedichte und kürzere Geschichten. Nach dem Abitur studierte er Betriebswirtschaftslehre, beschloss aber gleichzeitig Schriftsteller zu werden. Seit 2009 ist er für ein Unternehmen mit Tankstellennetzen in mehreren Ländern tätig. 2008 begann er an seinem ersten Roman *Sterndeutung* zu arbeiten, der 2015 im C. H. Beck Verlag München erschien. Er erzählt das Schicksal und das Leben mit der Erinnerung einer jüdischen Familie aus Charkiw, die den Holocaust überlebte und in den 90er Jahren nach Deutschland einwanderte. Jan Himmelfarb lebt, wenn er nicht unterwegs ist, in Bochum/Ruhrgebiet.

ЯН ГІММЕЛЬФАРБ

Народився у 1985 році в Харкові/Україна, у віці семи років переїхав з батьками до Німеччини. Вже школярем пише вірші та короткі оповідання. Після школи вивчав в університеті економіку та організацію виробництва, проте одночасно вирішив стати письменником. З 2009 року працює у міжнародній компанії, яка управляє мережею автозаправок. У 2008 році почав роботу над своїм першим романом *Тлумачення зірок*, який вийшов 2009 року у видавництві *C. H. Beck Verlag München*. Він розповідає про долю та життя у спогадах однієї єврейської родини з Харкова, яка пережила голокост, а у 90-і роки переїхала на постійне місце проживання до Німеччини. Поза роз'їздами Ян Гіммельфарб живе у Бохумі/Рурський регіон.

ES GIBT KEINE LOYALITÄT
ZU EINER SPRACHE. DIE ERSTE
WIRD IM HANDUMDREHEN
AN EINE BELIEBIGE ZWEITE
VERRATEN.²

НЕ ІСНУЄ ЖОДНОЇ ЛОЯЛЬНОСТІ ДО МОВИ. НЕ
ВСТИГНЕШ Й ОЗИРНУТИСЯ, ЯК ПЕРША СКОЇТЬ
ЗРАДУ ВІДНОСНО БУДЬ-ЯКОЇ ІНШОЇ.²

NANCY HÜNGER

geb. 1981 in Weimar, studierte Kunst an der Bauhaus-Universität und wandte sich anschließend ganz dem Schreiben zu. Nach dem Studium hielt sie sich eine Zeitlang in der Ukraine auf. Ihre Texte bewegen sich zwischen Poem und Skizze, Lyrik und lyrischer Prosa, improvisiertem Tonfall und elaborierter Kunstfertigkeit. Menschen und Landschaften – der Ukraine, Israels, Ungarns – treten auf, werden ganz atmosphärisch und nur selten erzählerisch. Alle Werke von Nancy Hüniger sind in der Edition Azur Dresden herausgekommen. Zuletzt erschienen *Wir sind golden, wir sind aus Blut. Ein Familienalbum* (2014), *Halt Dich fern* (2012) und *Deshalb die Vögel. Instabile Texte* (2009). Nancy Hüniger lebt in Erfurt.

НЕНСІ ГЮНГЕР

Народилася у 1981 році у Ваймарі, вивчала мистецтво в університеті *Баугаус*, а згодом остаточно присвятила себе письменництву. Після закінчення університету деякий час перебувала в Україні. Її тексти коливаються між поемою та нарисом, лірикою та ліричною прозою, імпровізованою тональністю та витонченою художньою майстерністю. Вона описує людей та ландшафти, які їй трапляються – Україна, Ізраїль, Угорщина, але рідко розповідає про них. Усі твори Ненсі Гюнгер вийшли у видавництві *Edition Azur Dresden*. Серед останніх робіт: *Ми золоті, ми з крові. Сімейний альбом* (2014), *Тримайся на відстані* (2012) та *Тому птахи. Нестабільні тексти* (2009). Ненсі Гюнгер живе в Ерфурті.

ZU DEN FÜSSEN/EIN GURREN
VOM DNJEPR/NUR DER DUFT,
DORT WEISS MAN/VOM KRIEG
DAS SCHLIMMSTE NOCH³

ПІД НОГАМИ / ВУРКОЧЕ ДНІПРО / ЗАЛИШИВСЯ
ЗАПАХ В ПАМ'ЯТІ / ПРО ВІЙНУ ЛИШЕ НАЙГІРШЕ³

ANDREJ KRASNJASCHTSCHICH

1970 in Poltawa geboren, russischsprachiger Schriftsteller, studierte an der Philologischen Fakultät der Staatlichen Universität Charkiw und schrieb seine Dissertation über James Joyce' Roman *Ulysses*. Mitbegründer und -herausgeber der Literaturzeitschrift »Verbund der Schriftsteller«. Das Schaffen von Andrej Krasnjaschtschich zeichnet sich durch phantastische und postmoderne Elemente aus. Sein Erzählband *Kultur- und Erholungspark* (2008) wurde auf der Shortlist für den Andrei Bely Preis 2009 (angesehenster nichtstaatlicher russischer Literaturpreis für radikale Innovationen in der Literatur) geführt. Er veröffentlichte in ukrainischen, russischen und amerikanischen Almanachen, Anthologien und Zeitschriften wie *Novyj Mir* und *The Massachusetts Review* und publizierte 2007 mit Co-Autor K. Belyaev das Buch *Charkiw im Spiegel der Weltliteratur*. Er lebt in Charkiw.

АНДРЕЙ КРАСНЯЩИХ

Народився у 1970 році в Полтаві, російськомовний письменник, навчався на філологічному факультеті Харківського державного університету і присвятив свою кандидатську дисертацію дослідженню роману Джеймса Джойса Улісс. Співзасновник та співвидавець літературного журналу ©оюз Писателєй. Творчість Андрія Краснящих вирізняється фантастичними та постмодерними елементами. Його збірка оповідань *Парк культури и отдыха* (2008) ввійшла до шорт-листу премії ім. Андрія Білого за 2009 рік (найпрестижнішої недержавної російської премії з літератури за радикальні інновації в літературі). Публікується в українських, російських та американських альманахах, антологіях та журналах, таких як *Новый мир* та *The Massachusetts Review*. У 2007 році у співавторстві з К. Беляєвим опублікував книгу *Харьков в зеркале мировой литературы*. Живе у Харкові.

ES IST TAUSENDFACH BESCHRIEBEN WORDEN, WIE ES SICH ANFÜHLT, IM ZUG ZU SCHLAFEN. ETWAS DARAN LÖST DIESES ABDRIFTEN INS ARCHAISCHE AUS, INS UNTERHOLZ – DIE LEBENDEN ZIEHT ES ZUM UNLEBENDIGEN, DIE TOTEN ZU DEN LEBENDEN.⁴

ТЫСЯЧИ РАЗ ОПИСЫВАЛОСЬ, КАК ЭТО — СПАТЬ В ПОЕЗДЕ. ЕСТЬ В ВАГОННОЙ ЖИЗНИ ТАКОЕ, ЧТО ТЯНЕТ В АРХАИКУ, В ДЕБРИ; ЖИВЫХ — К НЕЖИВОМУ; А МЁРТВЫХ — К ЖИВЫМ.⁴

DEA LOHER

1964 in Traunstein geboren, Prosaschriftstellerin, Dramatikerin, studierte Germanistik und Philosophie in München, längerer Aufenthalt in Brasilien, lebt als freie Autorin in Berlin. Sie ist eine der meistgespielten Gegenwartsdramatikerinnen deutscher Sprache. Ihre Stücke wurden in viele Sprachen übersetzt. Zuletzt erschienen ihre Dramen *Gaunerstück* 2015, *Am Schwarzen See* 2012 und *Diebe*, 2010, die alle am Deutschen Theater Berlin in der Regie von Andreas Kriegenburg uraufgeführt wurden. Dea Lohers Stücke, im Verlag der Autoren erschienen, thematisieren mit ihren Figuren gesellschaftliche Ausgrenzung, Randexistenzen, Vernachlässigte und Verlorene. Ihr Roman *Bugatti taucht auf* (Göttingen 2012) war für den Deutschen Buchpreis nominiert und wurde von der deutschen Literaturkritik gefeiert.

ICH BIN MÜDE. ICH WÄRE GERN EIN
ANDERER. AN MANCHEN TAGEN
NUR RAUSCHEN, LAUTER, LEISER,
HÖHER, TIEFER, RAUSCHEN. ES WIRD
MEER UM MICH.⁵

Я втомився. Я хочу бути кимось іншим. В деякі
дні суцільний клекіт, гучніший, тихіший, вищий,
нижчий, клекіт. Все навколо стає морем. ⁵

ДЕА ЛЬОЕР

Народилася у 1964 році в Траунштайні, прозаїк, драматург, вивчала германістику та філософію у Мюнхені, тривалий чай час жила в Бразилії, позаштатний автор, живе в Берліні. Належить до сучасних німецькомовних драматургів, твори яких найчастіше інсценуються. Її п'єси перекладені багатьма мовами. Серед її останніх драм *Шахрайська витівка* (2015), *На Чорному озері* (2012) та *Злодії* (2010), прем'єри яких відбулися в берлінському Німецькому театрі у постановці Андреаса Кріґенбурга. Персонажі п'єс Льюер (видавництво *Verlag der Autoren*), занедбані та загублені, тематизують проблеми суспільної ізоляції, існування на межі. Роман авторки *Бугатті виринає* (Геттінген 2012) був номінований на Німецьку книжкову нагороду та отримав позитивні відгуки німецьких літературних критиків.

IN DER SCHEINBAR FRIEDLICHEN
STILLE DER UKRAINISCHEN NACHT, DIE
SICH WIE EIN RAUM OHNE HOFFNUNG
ANFÜHLTE, HABEN WIR VERSUCHT,
DAS HERANNAHEN DES KOMMENDEN
AUFSTANDS FESTZUHALTEN.⁶

В МИРНИЙ, ЯК ЗДАВАЛОСЯ, ТИШІ УКРАЇНСЬКОЇ НОЧІ, ЩО
ВІДЧУВАЛАСЯ НЕНАЧЕ ПРОСТІР БЕЗ НАДІЇ, МИ НАМАГАЛИСЯ
СТРИМАТИ НАБЛИЖЕННЯ ПРИЙДЕШНЬОГО ПОВСТАННЯ.⁶

KATERYNA MISCHTSCHENKO

geb. 1984 in Poltawa, ist freie Autorin, Übersetzerin und Herausgeberin. Sie ist Mitbegründerin des ukrainischen Verlags Medusa. Kateryna Mischtschenko unterrichtete Literaturgeschichte an der Linguistischen Universität Kiew, arbeitete als Übersetzerin im menschenrechtlichen und Sozialarbeitsbereich. Zurzeit hat sie ein Kuratorenstipendium an der Galerie für Zeitgenössische Kunst Leipzig. Ihre Essays erschienen in internationalen Zeitschriften und in den Sammelbänden *Euromaidan. Was in der Ukraine auf dem Spiel steht* (Suhrkamp 2014), *Testfall Ukraine* (Suhrkamp, 2015) und in dem Band *Ukrainische Nacht* (Spector Verlag, Leipzig 2015) mit Fotos von Miron Zownir, Zeitzeugnisse, die wenige Monate vor den Protesten auf dem Maidan entstanden.

КАТЕРИНА МІЩЕНКО

Катерина Міщенко народилася в Полтаві, позаштатний автор, перекладачка та видавець. Співзасновниця українського видавництва *Медуза*. Катерина Міщенко викладала історію літератури в Київському національному лінгвістичному університеті, працює перекладачем у сфері прав людини та соціальної роботи. Нині Катерина Міщенко має стипендію куратора в Галереї сучасного мистецтва в Лейпцигу. Її есе публікуються в міжнародних журналах та у збірках *Євромайдан. Що в Україні поставлено на карту* (видавництво Suhrkamp, 2014), *Прецендентний випадок Україна* (Suhrkamp, 2015) та у книзі *Українська ніч* (Spector Verlag, Лейпциг 2015) – свідчення очевидців, які з'явилися за декілька місяців до протестів на Майдані, з фотографіями Мирона Цовніра.

PETRA MORSBACH

1956 in Zürich geboren, aufgewachsen in München, lebt und arbeitet in Starnberg bei München. Roman, Essay, Film. Sie studierte Theaterwissenschaften, Slawische Philologie und Psychologie in München und Theaterregie an der Theaterakademie Leningrad in der damaligen UdSSR. Sie promovierte über Isaak Babel und arbeitete mehrere Jahre am Theater in den Bereichen Dramaturgie und Regie in verschiedenen Städten. Ihr erster Roman *Plötzlich ist es Abend*, der im sowjetischen Russland spielt, erschien aufsehenerregend 1995. Ihm folgten die Künstlerromane *Opernroman* 1998, *Der Cembalospieler* 2008 und *Dichterliebe* 2013. Mit den Romanen *Geschichte mit Pferden* 2001, *Gottesdiener* 2004 und dem gerade entstehenden Roman *Justizpalast* (erscheint 2017) zeigt sie sich als Beobachtungskünstlerin der Gegenwartsgesellschaft. 2014 wurde ihr Spielfilm *Der Schneesturm* (56 Minuten) über Adalbert Stifter in München uraufgeführt.

ПЕТРА МОРСБАХ

Народилася у 1956 році в Цюріху, виросла в Мюнхені, живе та працює у м. Штарнберг біля Мюнхена. Роман, есе, фільм. Вивчала театрознавство, слов'янську філологію та психологію у Мюнхені та театральну режисуру в Театральній академії в Ленінграді, у колишньому СРСР. Свою кандидатську дисертацію присвятила Ісаку Бабелю. Багато років працювала в драматургії та режисурі в різних містах. Її перший роман *І раптом вже вечір*, події якого відбуваються в радянській Росії, був опублікований (1995 рік) та сприйнятий з великим успіхом. Услід за ним вийшли такі романи як *Оперний роман* 1998, *Той, хто грає на клавесині* 2008 та *Кохання поета* 2013. У романах *Історія з кіньми* 2001, *Служитель Бога* 2004 та у романі *Паласт юстиції*, над яким письменниця зараз працює, і який має вийти 2017 року, вона виказує себе як майстер спостереження за сучасним суспільством. У 2014 році у Мюнхені відбулася прем'єра її фільму *Сніжна завірюха* (56 хв.) про Адальберта Штіфтера.

SIE SAGTEN, SIE BRÄCHTEN DAS LAMM
JETZT ZURÜCK IN DEN FOLTERKELLER,
ES SEI DENN, ICH WÜRFE ES SOFORT IN
DIESEN BRUNNEN. DA BIN ICH ERWACHT. 7

ВОНИ СКАЗАЛИ, ЩО ВІДВЕДУТЬ ВІВЦЮ НАЗАД У
КАМЕРУ ТОРТУР, ХІБА ЩО Я САМ НЕГАЙНО КИНУ
ЇЇ В КОЛОДЯЗЬ. ТУТ Я ПРОКИНУВСЯ. 7

OKSANA SABUSCHKO

1960 in Luzk geboren, studierte an der Staatlichen Sewtschenko-Universität Kiew und promovierte 1987 in Kunstphilosophie an der Nationalen Akademie der Künste und Wissenschaften in Kiew. Sie trat zunächst als Lyrikerin auf und veröffentlichte seit 1985 mehrere Gedichtbände. Anfang der 90er Jahre lehrte sie an verschiedenen amerikanischen Universitäten (Harvard, Penn State und Pittsburgh). Ihre literarischen und kunstphilosophischen Essays erschienen in großen ukrainischen Zeitschriften. Seit der Veröffentlichung ihres Romans *Feldstudien über ukrainischen Sex* 1996 (deutsch 2006), ist sie freie Schriftstellerin. Ihr Schreiben ist eng mit der Geschichte, Leiderfahrung und Kultur ihres Landes verbunden, was sich auch in ihren kulturphilosophischen Büchern, z. B. über die ukrainischen Dichter Taras Sewtschenko (1814–1861) und Lesja Ukrajinka (1871–1913) zeigt. In ihrem Roman *Museum der vergessenen Geheimnisse* (ukr. 2009, dt. von Alexander Kratochvil, Graz 2010), seit seinem Erscheinen führend auf den ukrainischen Bestsellerlisten, erschreibt sie der Ukraine lustvoll und auf der Höhe ihrer Kunst erzählend, deren nicht erforschte und unterdrückte Geschichte.

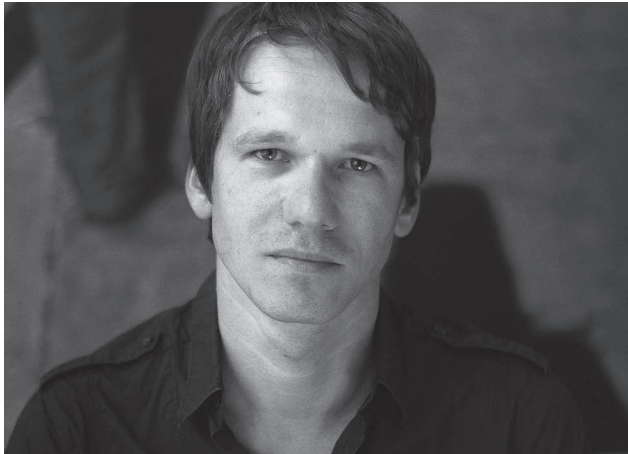

ОКСАНА ЗАБУЖКО

Народилася у 1960 році в Луцьку, навчалася в Київському державному університеті імені Тараса Шевченка, захистила кандидатську дисертацію з філософії мистецтв в Національній академії мистецтв у Києві. Свою творчу кар'єру розпочала як поетеса та видала, починаючи з 1985 року, численні збірки віршів. На початку 90-х років викладала в різних американських університетах (Гарвард, Пенсильванія та Піттсбург). Її літературні та культурно-філософські есе публікувалися у видатних українських журналах. Після видання свого роману *Польові дослідження з українського сексу* (1996, у німецькому перекладі 2006), стала вільною письменницею. Її творчість тісно пов'язана з історією, досвідом страждань та культурою її країни, що відображається і в її культурно-філософських книгах, наприклад, про українських поетів Тараса Шевченка (1814–1861) та Лесю Українку (1871–1913). У своєму романі *Музей покинутих секретів* (2009, нім. у перекладі Александра Кратохвіля, Грац 2010), який з моменту видання очолює списки українських бестселерів, письменниця з глибоким почуттям та на високому рівні художньої майстерності, розповідає всій Україні про її недосліджену та пригноблену історію.

ES GIBT DINGE, DIE MAN DIR NICHT RECHTZEITIG ERZÄHLT HAT, UND DANACH VERSCHWANDEN DIE, DIE ES HÄTTEN ERZÄHLEN KÖNNEN, VON DER ERDOBERFLÄCHE, WAREN AUSSERHALB JEDLICHER REICHWEITE, UND DIE KIRCHE ALS MOBILFUNKSTATION HATTE SCHON LANGE KAPITULIERT.⁸

ЩО Є РЕЧІ, ЯКИХ ТОБІ ПРО ТЕБЕ ВЧАСНО НЕ РОЗПОВІЛИ, — А ПОТІМ ТІ, ХТО МАВ РОЗПОВІСТИ, СПРОВАДИЛИСЯ З ЦЬОГО СВИТА ЗНАЧНО ДАЛІ, НИЖ У ЛАТИНСЬКУ АМЕРИКУ, ГЕТЬ УЖЕ ПОЗА ЗОНУ ДОСЯЖНОСТІ, І ЦЕРКВА В РОЛІ ОПЕРАТОРА МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ ТУТ ДАВНО СКАПІТУЛЮВАЛА...⁸

FRIDOLIN SCHLEY

1976 in München geboren. Nach dem Zivildienst studierte er Dokumentarfilm und Fernsehpublizistik an der Hochschule für Fernsehen und Film in München (abgeschlossen 2004) sowie Germanistik, Philosophie und Politik in München und Berlin. 2001–2005 lebte er in Berlin, 2009/10 in den USA, wo er an seiner Dissertation über das Essaywerk von W. G. Sebald schrieb, die 2012 unter dem Titel *Kataloge der Wahrheit* im Wallstein-Verlag Göttingen erschienen ist. Die ersten literarischen Bücher veröffentlichte Schley noch als Student. Dem Roman *Verloren, mein Vater* (2001) folgten die Erzählbände *Schwimmbadsommer* (2003) und *Wildes Schönes Tier* (2007). Im Kollektivportal Autorenedition Sarabande veröffentlichte er 2013 Erzählungen unter dem Titel *Die leuchtende Stadt*. 2015 gab Schley das Buch *Fremd* heraus, eine Anthologie gegen Rassismus und Fremdenfeindlichkeit. 2016 erschien die Novelle *Die Ungesichter*. Seit 2008 ist Fridolin Schley regelmäßiger Teilnehmer des von Günter Grass initiierten Lübecker Literaturtreffens. Er lebt in München.

SIE FLIEHEN DURCH DEN WALD UND WEITER, WIEDER IST DA DIESE IRRE FREUDE IN AMAL, DIE VON DER ANGST KAUM ZU UNTERSCHIEDEN IST.⁹

ВОНИ ТІКАЮТЬ ЛІСОМ, І ЗНОВУ АМАЛЬ ВІДЧУВАЄ ЦЮ ШАЛЕНУ РАДІСТЬ, ЯКУ ЛЕДВЕ МОЖНА ВІДРІЗНИТИ ВІД СТРАХУ.⁹

ФРІДОЛІН ШЛЯЙ

Народився у 1976 році в Мюнхені. Після альтернативної служби вивчав документальне кіно та телевізійну публіцистику у Вищій школі телебачення та кінематографа у Мюнхені (закінчив навчання 2004 року), а також германістику, філософію та політологію в Мюнхені та Берліні. У 2001–2005 роках жив у Берліні, у 2009–2010 – у США, де працював над своєю кандидатською дисертацією про есеїстику В. Г. Зебальда. 2012 року вона була опублікована під назвою *Каталоги правди* у видавництві *Wallstein-Verlag* у Гьоттінгені. Свої перші літературні твори Шляй видав ще у студентські роки. Після роману *Загублено, мій батьку* (2001) вийшли збірки оповідань *Чудове літо* (2003) та *Дикий красивий звір* (2007). На порталі *Autorenedition Sarabande* він опублікував 2013 року свою збірку оповідань під назвою *Місто, яке світиться*. У 2015 році Шляй видав книгу *Чужий*, антологію проти расизму та ксенофобії. 2016 року вийшла друком його новела *Спотворені* обличчя. З 2008 року Фрідолін Шляй – постійний учасник Літературних зустрічей у Любеку, які ініціював Гюнтер Грасс. Живе у Мюнхені.

GRIGORY SEMENTSCHUK

geb. 1991 in Lwiw, Lyriker, Musiker, Kulturaktivist. Mitbegründer der Gruppe DRUMТИАТР und Essayist. Herausgeber der Lwiwer soziokulturellen Zeitschrift *Prosto Neba*. 2008–2015 Programmleiter des Internationalen Literaturfestivals Lwiw, heute ist er Vorstand von »Dialog«, einem Projekt des Lwiwer Kulturamts und arbeitet bei der UNESCO City of Literature Gruppe von Lwiw mit.

Er ist Autor der Lyrikbände *Innerer Dschihad* (2012) und *Weitere Gedichte und Songs* (2015). Seine Gedichte wurden ins Polnische, Englische, Französische, Tschechische u. a. übersetzt. Auf Deutsch sind Gedichte in der Zeitschrift RADAR, März 2014, in der Übersetzung von Beatrix Kersten erschienen. Er trat mit Ulrike Almut Sandig auf, die auch Gedichte von ihm übersetzte.

ALS KIND SCHAUTE ICH MANCHMAL
BEI FREUNDEN ZUHAUS EXOTISCHES
SATELLITEN-TV/UND VERSTAND,
DASS NICHTS SCHLIMMER WAR – ALS
UKRAINISCH ZU SEIN¹⁰

У ДИТИНСТВІ Я ЧАСТО БАЧИВ У ДРУЗІВ ВДОМА
ЕКЗОТИЧНЕ СУПУТНИКОВЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ /
І РОЗУМІВ, ЩО ГІРШЕ УКРАЇНСЬКОГО НЕМА.¹⁰

ГРИГОРІЙ СЕМЕНЧУК

Народився у 1991 році у Львові, поет, музикант, культурний діяч. Співзасновник гурту DRUMТИАТР та есеїст. Видавець львівського соціально-культурного журналу «Просто неба». У 2009–2015 рр. був програмним директором Львівського міжнародного літературного фестивалю, сьогодні він голова правління «Діалогу» – проекту Львівського відділу культури, та співпрацює в проєкті ЮНЕСКО Львів – місто літератури.

Автор збірок поезій *Внутрішній джихад* (2012) та *Інші вірші та пісні* (2015). Його вірші перекладені польською, англійською, французькою, чеською та іншими мовами. Німецькою його вірші були опубліковані в журналі RADAR у березні 2014 року в перекладі Беатрікс Керстен. Він виступав з Ульрікою Альмут Зандіг, яка також перекладала його вірші.

NATALKA SNIADANKO

1973 in Lemberg/Lwiw geboren. Nach dem Studium der Ukrainistik in Lemberg, der Slawistik und Romanistik in Freiburg i. Br., kehrte sie 1998 nach Lemberg zurück, wo sie als Übersetzerin und Schriftstellerin lebt. In ihrer Prosa 2001 erschien ihr erster Roman *Sammlung der Leidenschaften* (dt. 2007). Im Frühjahr 2016 kam ihr im Original 2013 erschienener Roman *Frau Müller hat nicht die Absicht, mehr zu bezahlen* in der deutschen Übersetzung von Lydia Nagel im Haymon Verlag, Innsbruck-Wien, heraus. Natalka Sniadanko übersetzte u. a. Werke von Zbigniew Herbert, Czesław Miłosz und Olga Tokarczuk aus dem Polnischen, von Elfriede Jelinek und Herta Müller (Atemschaukel) aus dem Deutschen ins Ukrainische.

НАТАЛКА СНЯДАНКО

Народилася у 1973 році у Львові. Вивчала україністику в університеті у Львові, славістику та романістику – у Фрайбурзі в Брайсгау. 1998 року повернулася до Львова, де живе зараз. Перекладач та письменниця. У прозі 2001 року вийшов її перший роман *Колекція пристрастей, або Пригоди молодої українки* (нім. 2007). Навесні 2016 року в німецькому перекладі Лидії Нагель у видавництві *Haymon Verlag* був опублікований її роман *Фрау Мюллер не налаштована платити більше* (оригінал укр. 2013). Наталка Сняданко перекладає українською з польської твори Збігнєва Герберта, Чеслава Мілоша та Ольги Токарчук, з німецької – Герти Мюллер та Ельфріде Єлінек.

DIESES GLEIS DES PRZEMYŚLER BAHNHOFES IST DIE EIGENTLICHE GRENZE ZU OSTEUROPA, IST ES DOCH DAS LETZTE WESTEUROPÄISCHE GLEIS, AUF DAS DIE ZÜGE IN DEN OSTEN EINFAHREN KÖNNEN...¹¹

ЦЯ КОЛІЯ ВОКЗАЛУ В ПЕРЕМИШЛІ Є, НАСПРАВДІ, КОРДОНОМ ЗІ СХІДНОЮ ЄВРОПОЮ, ЦЕ Ж ОСТАННЯ ЗАХІДНО-НІМЕЦЬКА КОЛІЯ, ЯКОЮ ПОТЯГИ МОЖУТЬ ЇХАТИ НА СХІД...¹¹

ERNEST WICHNER

geb. 1952 in Guttenbrunn, Banat, Rumänien. 1975 ausgewandert in die Bundesrepublik Deutschland, seit 1976 lebt er in Berlin. Dort Studium der Germanistik und Politologie, tätig im Literaturhaus Berlin, seit 2003 dessen Leiter. Autor von Gedichtbänden, Prosa, Ausstellungsbüchern und zahlreichen Übersetzungen, vor allem aus dem Rumänischen.

Zuletzt veröffentlichte Gedichtbände: *Neuschnee und Ovomaltine*, Berlin, 2013; *bin ganz wie aufgesperrt*, Heidelberg 2013; *Rückseite der Gesten*, Springe 2003. Letzte Übersetzungen: Varujan Vosganian, *Buch des Flüsterns*, Wien 2013; Liliana Corobca, *Der erste Horizont meines Lebens*, Wien 2015; Mircea Cărtărescu, *Die schönen Fremden*, Wien 2016; Varujan Vosganian, *Das Spiel der 100 Blätter*, Wien 2016.

ЕРНЕСТ ВІХНЕР

Народився у 1952 році в Гуттенбрунні, Банат, Румунія. В 1975 році емігрував до Федеративної республіки Німеччини, з 1976 року живе у Берліні. Тут вивчав германістику та політологію. Працює в Берлінському Літературному будинку, з 2003 року - його керівник. Автор збірок віршів, прози, каталогів виставок та численних перекладів, передусім з румунської.

Останні з виданих збірок поезій: *Новий сніг та Овомалтин*, Берлін, 2013; *Я весь як розчахнутий*, Гайдельберг, 2013; *Зворотна сторона жестів*, Springe 2003. Останні переклади: Варжан Восганян, *Книга шепотів*, Відень 2013; Ліліана Коробка, *Перший обрій мого життя*, Відень 2015; Мірча Кертеску, *Гарні чужинці*, Відень 2016; Варжан Восганян, *Гра 100 листків*, Відень 2016.

NUN MACHEN DIE SOMMERWÖRTER
SICH DAVON. KÄLTER DAS FAHRGERÄUSCH
SCHWÄRZER LIEGT DER GLANZ AUF
DEM ASPHALT. LANGSAMER STEIGT DER
ALKOHOLPEGEL.¹²

ЛІТА СЛОВА ТІКАЮТЬ ХОЛОДНІШАЄ ШУМ АВТО БЛИСК НА
АСФАЛТІ ЧОРНІШИЙ, ПОВІЛЬНІШ ГРАДУС СП'ЯНІННЯ РОСТЕ.
СТАЛІНСЬКИХ П'ЯТЬ МОРИВ?¹²

VORTRAGENDE | ДОПОВІДАЧІ

GUIDO HAUSMANN

Jahrgang 1960, studierte Geschichte und Germanistik in Münster und Köln, lehrte nach seiner Habilitation im Fach Geschichte im In- und Ausland, darunter am Trinity College in Dublin. Seit 2009 hat er eine Professur an der Universität Regensburg inne. Forschungsschwerpunkte sind neben Gedächtnisgeschichte und Erinnerungskulturen auch Wissenschafts-, Nationalitäten- und Stadtgeschichte. Eine Besonderheit ist sein Interesse an der Umwelt- und Naturgeschichte Mittel- und Osteuropas, der er zuletzt seine große Studie *Mütterchen Wolga. Ein Fluss als Erinnerungsort vom 16. bis zum frühen 20. Jahrhundert* (2009) widmete.

SERGEJ ZHUK

geb. 1958 in Dnipropetrowsk, studierte Geschichte in Dnipropetrowsk, Russland und den USA. Nach vielen Jahren der Lehre in Russland und der Ukraine ist Zhuk seit 2003 Professor für Geschichte an der Ball State University in Muncie, Indiana (USA). Sein Spezialgebiet ist osteuropäische und vergleichende Geschichte mit Schwerpunkten auf der Populärkultur sowie der Religions- und Identitätsdiskurse in Russland und der Ukraine. In den letzten Jahren hat Zhuk Bücher über religiöse russische und ukrainische Strömungen im 19. Jahrhundert sowie vor allem über die Populärkultur im sowjetischen Dnipropetrowsk publiziert. 2010 erschien die Studie *Rock and Roll in the Rocket City. The West, Identity and Ideology in Soviet Dnepropetrovsk* bei der Johns Hopkins University Press. Aktuell bereitet Zhuk ein Buch über den ukrainischen Oligarchen Ihor Kolomojskij vor.

ГІДО ГАУСМАНН

Народився у 1960 році, вивчав історію та германістику у Мюнстері та Кьольні. Після захисту дисертації зі спеціальності історія викладав у Німеччині та за її межами, зокрема у Коледжі Триніті в Дубліні. З 2009 року – професор в Університеті м. Регенсбург. Крім історії та культури пам'яті його наукові інтереси охоплюють історію наук, національностей та міст. Однією з особливостей є й його зацікавленість історією навколишнього середовища та природи Центральної та Східної Європи, якій він присвятив свою останню велику працю *Матінка Волга. Ріка як місце пам'яті з 16-го до початку 20-го сторіччя* (2009).

СЕРГІЙ ЖУК

Народився у 1958 році в Дніпропетровську, вивчав історію, в Дніпропетровську, Росії та США. Після багатьох років викладання в Росії та Україні, з 2003 року Жук – професор історії в університеті Ball State University в Мансі, Індіана (США). Його галузь - східноєвропейська та порівняльна історія з фокусом на популярній культурі, а також на дискурсах релігії та ідентичності в Росії та Україні. Останнім часом Жук опублікував книги про релігійні російські та українські течії 19-го ст., а також про масову культуру у радянському Дніпропетровську. 2010 року вийшло його дослідження *Рок-н-ролл в кам'яному місті. Захід, ідентичність та ідеологія у радянському Дніпропетровську* у видавництві Johns Hopkins University Press. Зараз Жук готує книгу про українського олігарха Ігоря Коломойського.

KATHARINA RAABE

geb. 1957 in Hamburg, Verlagslektorin für osteuropäische Literaturen. Nach dem Studium der Philosophie und Musik Lektoratstätigkeit für Arche und Rowohlt, seit 2000 schwerpunktmäßig für den Suhrkamp Verlag. Katharina Raabe ist eine der einflussreichsten Vermittlerinnen ukrainischer Literatur in Deutschland. Unter anderem betreut sie die Schriftsteller Anastasia Afanasyeva, Juri Andruchowytsh, Katerina Mischtschenko, Jurko und Taras Prochasko, Mykola Rjabtschuk und Serhij Zhadan. Katharina Raabe ist Herausgeberin zahlreicher Bücher. Über die Ukraine brachte sie 2015 die Anthologien *Testfall Ukraine. Europa und seine Werte* (gemeinsam mit Manfred Sapper) bei Suhrkamp sowie *Gefährdete Nachbarschaften – Ukraine, Russland, Europäische Union*, Valerio 17 in der Reihe der Deutschen Akademie für Sprache und Dichtung im Wallstein-Verlag heraus.

VICTORIA NARIZHNA

geb. 1982 in Dnipropetrowsk, heute Dnipro, studierte von 1999 bis 2004 an der Nationaluniversität von Dnipropetrowsk an der Fakultät Linguistik, Literatur und Schöne Künste und 2012–2015 Psychologie an der Alfred Nobel Universität von Dnipropetrowsk. Sie arbeitet als Übersetzerin aus dem Englischen, Essayistin, Kolumnistin, Kulturmanagerin und engagiert sich als Bürgerrechtlerin. Sie ist Mitbegründerin und Leiterin von Black Lizard – Buchhandlung und Galerie – in Dnipro. Sie veröffentlichte zahlreiche Essays und Kritiken und arbeitet im Beirat der NGO »Hromadske TV Dnipro«.

КАТАРИНА РААБЕ

Народилася у 1967 році у м. Гамбург, займається видавничою справою в галузі східноєвропейської літератури. Після навчання за спеціальностями філософія та музикознавство займалася редагуванням у видавництвах *Arche* та *Rowohlt*, а з 2000 року співпрацює переважно з видавництвом *Suhrkamp Verlag*. Катаріна Раабе одна з найвпливовіших промоторів української літератури в Німеччині. Вона співпрацює з такими письменниками як Анастасія Афанасьєва, Юрій Андрухович, Катерина Міщенко, Юрко та Тарас Прохаськи, Микола Рябчук, Сергій Жадан та ін. Катаріна Раабе – видавець численних книжок. У 2015 році у видавництві *Suhrkamp* вийшла її разом з Манфредом Заппером антологія про Україну *Прецедентний випадок Україна, Європа та її цінності* та у видавництві *Wallstein-Verlag* – *Сусідство під загрозою – Україна, Росія, Європейський союз*, випуск 17 у серії Німецької Академії мови та поезії.

ВІКТОРІЯ НАРІЖНА

Народилася у 1982 році в Дніпропетровську, сьогодні Дніпро, з 1999 по 2004 рік навчалася у Дніпропетровському національному університеті імені Олеся Гончара на факультеті української філології, де також викладали образотворче та декоративно-прикладне мистецтво. З 2012 по 2015 рік вивчала психологію в Університеті імені Альфреда Нобеля (Дніпропетровськ). Перекладач з англійської, есеїст, колумніст, менеджер з культури та виступає як громадянська захисниця. Є співзасновником та керівником галереї-книгарні *Чорна ящірка* у Дніпрі та працює у раді недержавної організації «Громадське ТБ Дніпро».

DIE ÜBERSETZER FÜR *EINE BRÜCKE AUS PAPIER*
 \ ЛІТЕРАТУРНИЙ ПЕРЕКЛАД ДЛЯ ПРОЕКТУ *МІСТ*
З ПАПЕРУ

DEUTSCH–UKRAINISCH

Jurko Prochasko (Dea Loher),
 Chrystyna Nazarkewytsch (Nancy Hüniger, Ernest Wichner),
 Ludmila Nor (Petra Morsbach),
 Juri Durkot (Fridolin Schley, Guido Hausmann,
 Katharina Raabe),
 Natalya Kulabucha (Jan Himmelfarb)

UKRAINISCH–DEUTSCH

Grigory Sementschuk (Beatrix Kersten, Ulrike Almut Sandig)

DEUTSCH–RUSSISCH

Natalya Kulabucha (Jan Himmelfarb)

RUSSISCH–DEUTSCH

Olga Radetzkaja (Andrej Krasnjaschtschich),
 Lydia Nagel (Sergei Zhuk, Victoria Narizhna)

DOLMETSCHER

Nadja Hrynyk, Juri Durkot, Natalya Kulabucha

З НІМЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ

Юрко Прохасько (Деа Льоер),
 Христина Назаркевич (Ненсі Гюнґер, Ернест Віхнер),
 Людмила Нор (Петра Морсбах),
 Юрій Дуркот (Фрідолін Шляй, Гідо Гаусманн,
 Катаріна Раабе),
 Наталя Кулабуха (Ян Гіммельфарб)

З УКРАЇНСЬКОЇ НА НІМЕЦЬКУ

Григорій Семенчук (Беатрікс Керстен, Ульріка Альмут Зандіґ)

З НІМЕЦЬКОЇ НА РОСІЙСЬКУ

Наталя Кулабуха (Ян Гіммельфарб)

З РОСІЙСЬКОЇ НА НІМЕЦЬКУ

Ольга Радецька (Андрей Краснящих),
 Лідія Нагель (Сергій Жук, Вікторія Наріжна)

СИНХРОННИЙ ПЕРЕКЛАД

Надя Гриник, Юрій Дуркот, Наталя Кулабуха

MODERATORINNEN
 \ МОДЕРАТОРИ

Verena Nolte, Judith Leister, München
 Nelia Vakhovska, Kiew

Верена Нольте, Юдіт Ляйстер, Мюнхен
 Неля Ваховська, Київ

KURATORINNEN КУРАТОРИ

VERENA NOLTE

Geschäftsführerin von Kulturallmende und künstlerische Leitung. Sie studierte Sprachen in Paris und London, danach Neuere Deutsche Literatur und Französisch an der Freien Universität Berlin, arbeitete als Übersetzerin, Redakteurin und Autorin, publizierte Erzählungen, Novellen und Essays in Zeitungen, Zeitschriften, Anthologien, Katalogen und beim Rundfunk. Von 1992–2003 war sie für das Kulturreferat der Stadt München im internationalen Kulturaustausch tätig und leitete von 1997–2003 die Villa Waldberta, das Künstlerhaus der Stadt München am Starnberger See. 2006–2010 war sie Geschäftsführerin des Netzwerks der deutschsprachigen Literaturhäuser literaturhaus.net. 2011 gründete sie die gemeinnützige Gesellschaft Kulturallmende, mit der sie seither viele internationale Projekte in Kunst und Literatur im In- und Ausland durchgeführt hat.

JUDITH LEISTER

Germanistin, Slawistin (russisch) und Komparatistin. Ihr Master-Studium absolvierte sie in München und Berlin. Seit 2005 ist sie freie Mitarbeiterin der Frankfurter Allgemeinen Zeitung und schreibt seit 2006 auch für die Neue Zürcher Zeitung, mit dem Schwerpunkt Literatur-, Ausstellungs- und Architekturkritiken. Zusätzlich erstellt sie Beiträge für den SR2 und SWR2. Ihr Interesse gilt der Geschichte und Literatur Osteuropas und Österreichs – ganz besonders den alten Verbindungslinien zwischen Mitteleuropa und der Donaumonarchie. Sie verfasst einen Blog zu *Eine Brücke aus Papier* 2016, der im Literaturportal Bayern erscheint und auf paperbridge.de auch auf Ukrainisch zu lesen ist.

ВЕРЕНА НОЛЬТЕ

Керівник об'єднання *Kulturallmende*. Вивчала мови у Парижі та Лондоні, потім - сучасну німецьку та французьку літературу у Вільному університеті Берліна. Працювала перекладачем, редактором, відома як автор. Її оповідання, повісті та нариси публікувалися в газетах, журналах, альманахах, звучали на радіо. З 1992 до 2003 року працювала в Департаменті культури міста Мюнхена у відділі міжнародного культурного обміну. У 1997–2003 роках очолювала Будинок митців м. Мюнхена «Вілла Waldberta» на озері Штарнберг. Після роботи керівником Мережі німецькомовних літературних будинків *literaturhaus.net* (2006–2010), у 2011 році вона заснувала некомерційну організацію Kulturallmende, яка з того часу провела численні мистецькі та літературні проекти у Німеччини та за її межами.

ЮДІТ ЛЯЙСТЕР

Германістка, славістка (рос. мова), фахівець з компаративістики. Закінчила магістратуру в Мюнхені та Берліні. З 2005 року фрілансер у газеті *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, з 2006 року пише також для *Neue Zürcher Zeitung*, головним чином критичні статті про літературу, виставки та архітектуру. Співпрацювала з телерадіокомпаніями SR2 та SWR2. В колі її зацікавлень – історія та література Східної Європи та Австрії, особливо давні зв'язки між Центрально-східною Європою та Дунайською монархією. Пише блогові репортажі для *Мосту з паперу* 2016, які публікуються на порталі *Literaturportal Bayern*; українська версія – на paperbridge.de.

PROJEKTBETREUUNG ORGANISATORISCHE UNTERSTÜTZUNG

ANITA FELLNER UND ANTON FELLNER

arbeiten nebenberuflich für Kulturallmende im Bereich Finanzen, Organisation und Verwaltung. Hauptberuflich arbeiten sie seit 1992 bei der Landeshauptstadt München. Beide sind erfahren in der Abwicklung internationaler Kulturprojekte.

JULIA OWTSCHARENKO

geb. in Kryvyi Rig, freie Kulturmanagerin und Kuratorin in Dnipro. Diplomstudium der Germanistik an der Nationaluniversität von Dnipropetrowsk, Abschluss 2007 in deutscher Sprache und Literatur. 2008–2009 Stipendiatin der Robert Bosch Stiftung (Hamburg) im Programm »Kulturmanager aus Mittel- und Osteuropa«. 2013 Mitbegründerin der gemeinnützigen Organisation Kultura Medialna in Dnipro, mit dieser im Schwerpunkt Medienkunst, Kunst im öffentlichen Raum und Urbanistik tätig, u. a. im Forschungsprojekt »DK« über Kulturhäuser als postsowjetisches Kulturerbe und Gründung des Europäischen Kulturhauses in Dnipro.

IRYNA RYBKO

geb. in Uzhhorod, wo sie nach dem Abitur Wirtschaft an der Uzhhoroder Universität studierte, dem ein Studium der Kulturwissenschaft an der Iwano-Franko-Universität in Lwiw folgte. Seit 2009 ist sie Mentorin des Programms »Werkstatt bürgerschaftlichen Engagements«. 2010–2011 Stipendiatin des Theodor Heuss Kollegs und der Robert Bosch Stiftung (Berlin), 2013 DAAD (Kassel). 2015 Leiterin des Kunstprogramms beim Kulturkongress der Östlichen Partnerschaft, Lwiw. Seit 2014 arbeitet sie als Projektmanagerin in der Kulturverwaltung des Stadtrats Lwiw.

АНІТА ФЕЛЬНЕР ТА АНТОН ФЕЛЬНЕР

працюють у Kulturallmende за сумісництвом, займаються питаннями фінансів, організації та управління. Основне місце роботи з 1992 р. – адміністрація столиці Федеральної землі м. Мюнхен. Досвідчені фахівці з підготовки та проведення міжнародних проєктів з культури.

ЮЛІЯ ОВЧАРЕНКО

Нар. у Кривому Розі, позаштатний менеджер з культури та куратор, живе і працює у Дніпрі. В 2007 р. закінчила германістику в Дніпропетровському національному університеті. У 2008–2009 рр. була стипендіаткою Фонду Роберта Боша (Гамбург) за програмою «Менеджер з культури в Центральній та Східній Європі». Співзасновниця некомерційної організації Kultura Medialna у Дніпрі (2013 р.), діяльність якої спрямована на медіа-мистецтво, мистецтво у громадському просторі та урбаністику. Як приклади – дослідницький проєкт «ДК», присвячений будинкам культури як об'єктам пострадянської культурної спадщини, та заснування Європейського дому культури в Дніпрі.

ІРИНА РИБКО

Нар. в Ужгороді, де після закінчення школи вивчала економіку в Ужгородському університеті, а згодом – культурологію в Львівському університеті імені Івана Франка. З 2009 року – керівник програми «Майстерня громадської активності». У 2010–2011 рр. була стипендіаткою Theodor Heuss Kolleg та Фонду Роберта Боша (Берлін), 2013 р. – стипендіатка DAAD (Кассель), у 2015 - керівник програми культури при Конгресі культури східного партнерства (Львів). З 2014 р. працює менеджером проєктів в Управлінні культури м. Львів.

IMPRESSUM ВІХІДНІ ДАНІ

Verantwortlich:

Verena Nolte_Geschäftsführerin
Kulturallmende gUG
Parkstraße 28
D-80339 München

welcome@kulturallmende.org
www.kulturallmende.org
Tel. +49 89 692 37 49
Fax +49 89 692 27 06

Kuratorinnen: Verena Nolte, Judith Leister, München

Redaktion und Presse- und Öffentlichkeitsarbeit: Verena Nolte

Übersetzung ins Ukrainische: Dr. Olena Novikova, Ganna Pomazanovska, München

Gestaltung: Studio Botschaft, München, www.studio-botschaft.de

Druck: weissdruck, www.weissdruck-krumbach.de

Fotos: S. 12_© Ihor Fezjak; S. 15_© Ann Kristin Liegel_C. H. Beck;
S. 21_© Alexander Paul Englert; S. 25_© Heike Bogenberger; S. 26_© Gorobey;
S. 28_© Juliane Brückner; S. 31_© Nazar Parchomyk; S. 32_© Katheryna Slipchenko.
S. 16, S. 18, S. 23, S. 35_© Katheryna Slipchenko.

Projektpartner:

Goethe-Institut Ukraine
Kultura Medialna, Dnipro
Ya Galerie Kunstzentrum, Dnipro
Tkuma Institut zur Erforschung des Holocaust und Jüdisches Museum, Dnipro
Dzyga Galerie Lwiw
Familienfreizeit Buchclub Ukraine
Kulturamt der Stadt Lwiw (Lviv – City of Literature)
Generalkonsulat der Bundesrepublik Deutschland Donezk / Dienstsitz Dnipro

Förderer:

Auswärtiges Amt der Bundesrepublik Deutschland
Bayerisches Staatsministerium für Bildung und Kultus, Wissenschaft und Kunst
Kulturreferat der Landeshauptstadt München (für die Website paperbridge.de)

Zitatenachweis:

¹ Kleines Lexikon intimer Städte, 2016 \ ² Sterndeutung, 2015 \ ³ Souvenir, in »Draußen, die Vögel«, 2009 \ ⁴ Antiantibibliothek 2, 2013 \ ⁵ Bugatti taucht auf, 2012 \ ⁶ Ukrainische Nacht, 2015 \ ⁷ Plötzlich ist es Abend, 1995 \ ⁸ Museum der vergessenen Geheimnisse, 2010 \ ⁹ Die Ungesichter, 2016 \ ¹⁰ Aus dem Gedicht »Russen-TV« \ ¹¹ Frau Müller hat nicht die Absicht, mehr zu bezahlen \ ¹² Abend, in »bin ganz wie aufgesperrt«, 2010

Vidповідальна за проект:

Верена Нольте_Керівник
Kulturallmende gUG
Паркштрассе, 28
80339 Мюнхен, Німеччина

welcome@kulturallmende.org
www.kulturallmende.org
Тел.: +49 89 692 37 49
Факс: +49 89 692 27 06

Куратори: Верена Нольте, Юдіт Ляйстер, Мюнхен

Редакторська робота, робота з пресою та зв'язки з громадськістю: Верена Нольте

Переклад українською: д-р Олена Новікова, Ганна Помазановська, Мюнхен

Оформлення: Studio Botschaft (Мюнхен), www.studio-botschaft.de

Друк: weissdruck, www.weissdruck-krumbach.de

Фотографії: С. 12_© Ігор Фецяк; С. 15_© Анн Крістін Лігель_Ц.Г. Бек;
С. 21_© Александер Пауль Енглерт; С. 25_© Гайке Богенбергер; С. 26_© Горобей;
С. 28_© Юліане Брюкнер; С. 31_© Назар Пархомик; С. 32_© Катерина Сліпченко;
С. 16, С. 18, С. 23, С. 35_© Катерина Сліпченко.

У співпраці з партнерами:

Goethe-Institut в Україні
Kultura Medialna, Дніпро
Арт-центр Я Галерея, Дніпро
Український інститут вивчення Голокосту «Ткума». Музей «пам'ять єврейського народу та Голокост в Україні»
Галерея Дзига, Львів
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», Україна
Відділ культури м. Львова (Lviv – City of Literature)
Генеральне консульство Федеративної республіки Німеччини в Донецьку

Меценати:

Міністерства закордонних справ Федеративної республіки Німеччини, Державного міністерства освіти та культури, науки та мистецтва Баварії та Відділу культури столиці Федеральної землі м. Мюнхена (для Інтернет-сторінки paperbridge.de).

Цитати:

¹ Лексикон інтимних міст, 2016 \ ² Тлумачення зірок, 2015 \ ³ Тому птахи, 2009 \ ⁴ Антиантибиблиотека-2 \ ⁵ Бугатті вирине, 2012 \ ⁶ Українська ніч, 2015 \ ⁷ І раптом вже вечір, 1995 \ ⁸ Музей покинутих секретів, 2009 \ ⁹ Спотворені обличчя, 2016 \ ¹⁰ З вірша Російське-TV \ ¹¹ Фрау Мюллер не налаштована платити більше \ ¹² Я весь як розчухнутий, 2010

FÖRDERER \ МЕЦЕНАТИ

Auswärtiges Amt

Bayerisches Staatsministerium für
Bildung und Kultus, Wissenschaft und Kunst

Landeshauptstadt
München
Kulturreferat

KOOPERATIONSPARTNER \ ПАРТНЕРИ

Generalkonsulat
der Bundesrepublik Deutschland
Donezk / Dienstsitz Dnipro

**KULTURA
MEDIALNA**

**КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВИЛЯ**

Я ГАЛЕРЕЯ
Арт-центр Павла Гудімова

Lviv city
council

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Designated
UNESCO Creative City
in 2015

